

בעזה ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בעת רעוא דרעוין

פרשת תרומה - כי תשא

* * *

בסעודת פורים קטן

* * *

מלוה מלכה לטובת המתיבתא

(העתקה באידיש בסוף הקונטרס)

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תרל"ט

מזלא טבא וגדיא יאה

ממיטב איחוליינו וברכותינו נשגר בזה
לכבוד ידידינו הנחמד המופלג בתורה זיר"ש
כליל המעלות ובשרון המעש

הבחור החתן כמר אברהם בראדי ני"ו
משב"ק אצל ב"ק מרן ארמו"ר עט"ר שליט"א
לרגל נישואיו למזל טוב ובשטו"מ

יעזור השי"ת שהזיווג יעלה יפה יפה
ושיזכה לבנות בית נאמן בישראל
ע"ד ישראל סבא מתוך נחת
והרחבת הדעת אבי"ר

מבז מעדני מלך

דברי תורה

בסעודה שלישית פרשת תרומה תשע"א לפ"ק
בעיר פאלם ספרינגס

על ידי חופה וקידושין (כתובות ז:),
והיינו שהקצ"ה קידש את עמו ישראל,
דוגמת אשה המקודשת לצלה, וכנסת
ישראל היא כלה קרואה זנעימה,
והקצ"ה הוא דודי ורעי. וכמו שאמר
הכחוז (הושע ז-כא) וארשתיך לי לעולם
וגו'. וכל פסוקי שיר השירים מיוסדים
על זיווג זה של כנסת ישראל עם
הקצ"ה. וכתב צמח"ש"א (שם)
דהקידושין היתה נתינת התורה, כמו
שדרשו חז"ל (פסחים מט:): תורה לזה
לנו מורשה, אל תקרי מורשה אלא
מאורסה, והחופה הוא יחוד שכינתו
צמקדש עמנו, וכמו שדרשו (תענית כו:),
שמו"ר נד-ה) ציוס חתונתו (שיר ג-יא)
זה מתן תורה, וציוס שמחת לבו זה
יום שנתחנך המשכן ע"כ.

ובן נראה צמדרש רבה (שמות מו-א)
דנתינת הלוחות היא הקידושין,
ולכן כאשר ראה משה שחטאו ישראל
בחטא העגל, עמד ושיצר את הלוחות,
משל לשר שנטל אשה וכתב לה כתובה
ונתנה ציד השושבין, לאחר ימים יא

דבר אל בני ישראל ויקחו לי
תרומה, מאת כל איש אשר
ידבנו לבו 'תקחו את תרומתי' (כה-ז).
יש לדקדק על כפל הלשון שצפסוק,
דכיון שאמר 'ויקחו לי תרומה', אם כן
סיפא דקרא 'תקחו את תרומתי' נראה
כמיותר. גם מה שאמר 'ויקחו' הו'
ליה למימר 'וינתנו' לי תרומה. גם למה
קורא אותה צסם 'תרומה' ולא צסם
'נדבה', וכמו שאמר מאת כל איש אשר
ידבנו לבו. וצבעל הטורים כתב,
'תרומה' אותיות תורה מ', שהתורה
ניתנה למ' יוס. ונריך ציבור למה נרמו
זה כאן, דהא צנדצת המשכן איירי
כאן. וגם אם רצה לרמו כאן את
התורה, למה הדגיש שניתנה למ' יוס.
וצמדרש רבה (ג-א) מסמין כאן
הכחוז (משלי ד-ז) כי לקח טוב נתתי
לכם תורתי אל תעוּבו, ונריך ציבור.
עוד הסמיכו צמדרש (ג-ז) לכאן הכחוז
(דברים ג-ד) תורה לזה לנו משה
מורשה קהלת יעקב ע"ש. ונריך ציבור.
וצראה דהנה אנו מצרכין צצרכת
אירוסין, מקדש עמו ישראל

ליתן להם, שהיתה שונה במעלתה מהלוחות השניות, שלוחות הראשונות נאמר עליהם, והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא (שמות לב-טו), וכין שלל נתקיימה התנאי, אין רכוש מצרים כסף קידושין, אלא הוא צידם או כמתנה או כהלואה, ואי אפשר עוד לקדש צהם, דגם המקדש צמלוח אינה מקודשת (קידושין מז), ואם כן צמה נתקדשו בני ישראל לה'. ועוד גם זאת, דהלא רכוש מצרים היתה שכר עבודה (סנהדרין נא), ואיך יהיו לכסף קידושין.

ויש לומר דצאמת כסף הקידושין לא היה הרכוש מצרים, אלא מה שנתנו כל אחד מישראל נדבתו למשכן ה', זהו וכסף ונחושת ותכלת וארגמן וכו', זה היה כסף הקידושין. ואם כי אשה האומרת הילך מנה ואקדש אני לך אינה מקודשת, כי הנתינה צריכה להיות מהבעל להאשה, מכל מקום הרי אמרו (קידושין ז) דהנותן לאדם חסוב שאני, דצההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה, גמרה ומקניא ליה נפשה ע"ש. ואם כן מכל שכן מי שנותן מתנה להקצ"ה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והקצ"ה מקבלו ממנו, צהנאה ההוא נעשו מקודשת להקצ"ה, דנתינה לאדם חסוב הוי כלקוחה. ולכן אמר הכתוב ויקחו לי תרומה, שנתניה זו להקצ"ה כלקוחה יחשב, וצוה ויקחו לי תרומה, הם לוקחים אותי, כי זהו

עליה שם רע, מה עשה השושבין, קרע את הכתובה, אמר מוטב שתהא נידונית כפנויה ולא כאשת איש, כך עשה משה וכו', שצדם, אמר לו להקצ"ה לא היו יודעין מה היה כתוב צהם ע"כ.

אמנם צפנים יפות צפרשתינו הקשה, ממנה נפשך, אם היה משה רבינו שליח לקבלה, אם כן צשעה שקיבל הלוחות למעלה כבר נתקדשו ישראל, ודינם כאשת איש, ומה הועיל בצצירת הלוחות. ואם היה משה שליח להולכה, ולא נתקדשו אלא צנתינתו, אם כן צשעה שעשו העגל היתה דינם כפנויה, ולמה הוצרך לשצר את הלוחות. ולכן כתב דרכוש מצרים וצזית היס היו כסף הקידושין, והקצ"ה קידש אותם צתנאי שיקבלו אחר כך את התורה, אז יהא הכסף והזהב הללו לשם קידושין למפרע, ואם היה משה נותן להם הלוחות, אז היו מקודשים למפרע מעת יציאתם ממצרים, ודינם כאשת איש צעשיית העגל, על כן שיצר את הלוחות ולא נתקיים התנאי, וצטלו הקידושין, ושפיר דינם כפנויה, ונתקדשו אחר כך בלוחות השניות ע"כ. (והאריך צוה גם צהקדמת ספרו המקנה למסכת קידושין).

ולצאורה יש לדון, דמסתבר דהתנאי היתה על הקידושין צקבלת הלוחות הראשונות שרצה ה'

להחשיב גדול מעלת ה', שהם זוכים זכות גדול וגורא, שמלך מלכי המלכים מקבל מהם המתנה המועטת נגד רוס גדלו, שנדבות אלו הם כטיפה מן הים אצלו, ויש לנו הזכות להציא דורן זו לפניו ויקבלו. ואם חסר מחשבה זו אין כאן קידושין, דרק כאשר נתינה זו תחשב אצלם ללקיחה אז יהיו הקידושין חלין, דוגמת הקידושין באדם חשוב, שרק כאשר האשה מחשיבה אותו, אז היא מקודשת בנתינתה. על כן מתחלה 'ויקחו לי תרומה', ירוממו אותי, יתנו לב להעלות על דעתם גדול רוס מעלתי, כמה גדול הוא הזכות שמקבל ה' מתנה מאתנו, ורק אחר זה 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', כי אם לא יקחו מתחלה את ה' תרומה, להצין גדול רוממותו, לא יועילו כלום בנדבחתם.

וְלִבָּן שְׂפִיר מסמין לה המדרש הכתוב, תורה זוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, שדרשו חז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה, והיינו כי רק על ידי קיום התנאי של קבלת התורה אנו מאורסים לה', וזה צטלה בשצירת הלוחות, ולכן קהלת יעקב, הוצרכו להקהיל את ישראל שיחנו כל אחד לנדבת המשכן, וכמו שנאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה-ב), וזה היה כסף קידושין, להיות בזה מאורסים לה'.

יום מתנתו ויום שמחת לבו, וזוה הם נעשים מאורסים ומקודשים לארון הכל. וקידושין נקרא בשם קיחה, וכמו שנאמר (דברים כג-ג) כי יקח איש אשה, וגם קידושי כסף ילפינו קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב (בראשית כג-ג) נתתי כסף השדה קח ממנו (קידושין ג).

וזוהו שרמנו כאן תרומה, תורה מ', כי באמת לי הכסף ולי הזהב נאום ה', ואין הוא נריך לנדבותינו לבנות לו בית, והרי לעתיד תרד מקדש ה' בני ומשכלל מן השמים, אלא בהיות שרצה ה' לקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, הוצרך כל אחד מישראל ליתן נדבתו להמשכן, שיהיה בזה כסף קידושין. אמנם לכאורה יקשה הרי כבר נתקדשו בהכסף שקיבלו ברכוש מזרים, ולמה הוצרכו לכסף קידושין שנית. אך בהיות שהכסף ההוא ניתנה על תנאי שיקבלו את הלוחות, ומשה רבינו שיצרם ונתצטלה התנאי, ונפסל הכסף ההוא לקידושין, על כן הוצרכו לכסף קידושין אחר, והוא נדבת המשכן. ולכן רימו כאן ויקחו לי תרומה, תורה מ', שהלוחות הראשונות לא היו רק על מ' יום, שציום הארבעים שצרם משה, וצטלו קידושין הראשונים, ולכן ויקחו לי תרומה, שיהיה נדבת המשכן כסף הקידושין.

אֲמַנִּים שיהיו כסף הללו ראוי לקידושין, הם צריכים מתחלה

והנה התורה הקדושה ומנומיה, לפי ראות העין החיצוני המה כולם חיובים שאנחנו נרכיב ליתן לאדונינו, רמ"ח מנות עשה בקום ועשה, ושס"ה ל"ת בשב ואל תעשה. אבל צאמת אינו כן, אין לנו הנותנים אלא הלוקחים. הזכות הגדול שאנו יכולים ליתן למלך מלכי המלכים והוא מקבל זאת מאתנו, עדיפא כמה וכמה מנתינה לאדם חשוב שנחשב ללקיחה, ומכל שכן כאשר נחשב השכר הגדול שמקבלים על כל מצוה, אשר יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה, הרי אנו נותנים פרוטה ומקבלים עבודה קורת רוח של כל חיי העולם הזה, שבדאי אין זה נתינה אלא לקיחה.

והוא לדוגמא, כאשר משקיע אדם הון רב אצל חבירו במסחר, אין זה נתינה לחבירו, כי מקוה לקבל עבור זה עוד יותר ממנה שנתן, ומכל שכן שבקיום מנות ה' כן הוא. וכל קיום מנות התורה הם דוגמת נתינת נדבת המשכן, שאין זה 'איתנו' אלא 'ויקחו'. ולכן מסמיך כאן המדרש הכתוב, כי 'לקח' טוב נתתי לכם, מנות ה' אינם חיובים של נתינה להקצ"ה, אלא כי לקח טוב נתתי לכם, אתם לוקחים הרבה יותר ממנה שאתם נותנים, זהו השקעה שתקבלו חזרה כפלי כפלים כנגדה, ולכן תורתי אל תעזבו.

ובאמת נתינה זו לנדבת המשכן, יש בה שם לקיחה בפשוטו, דאיתא בנחלת בנימין (מנוה צ אות י) בטעם שזכו ישראל לארץ ישראל, מפני שארץ ישראל הוא תרומתו של עולם, ונתינה לכהן עליון הוא הקצ"ה, וכל זר לא יאכל צו. אמנם כהן כי יקנה נפש קנין כספו הם יאכלו בלחמו (ויקרא כג-יא), ואנחנו ישראל עמו, ועדי הים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים (ויקרא כה-ג), ממילא ישראל הם עבדי כהן, ולכן יאכלו בלחמו זו ארץ ישראל ע"כ.

ולפי מה שנתבאר כי בני ישראל מאורסים לה', הרי כנסת ישראל דינם כאשת כהן שאוכלת גם כן בתרומה, ותאכל בלחמו זו ארץ ישראל. ולא רק ארץ ישראל לבדו, אלא על הררי ציון שם צוה ה' את הצרכה עד העולם (תהלים קלג-ג), ואם כן זוכים הם גם בכל הצרכות שישנו בעולם. וכל זה זכו במה שנתנו נדבתם להמשכן, שבה נתקדשו ישראל בחופה וקידושין. ולכן אמר 'ויקחו' לי תרומה, כי נתינה זו לקיחה יש בה, הרבה יותר ממנה שהם נותנים, ולא עוד אלא שיש חיובי בעל לאשתו, וחייב במזונה ולרפאותה ולפדותה (כחובות נא), ושפיר הוי נתינה זו לקיחה.

בסעודה שלישית פרשת תצוה תשע"א לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

לנו לדורות אלא ענין הדלקת המנורה, וכמבואר ברמב"ן (במדבר ח-ג) צמה שאמרו, למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכה הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה דעמו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תחירא, לגדולה מואת אתה מוכן, הקרצנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם, אל מול פני המנורה יאירו וכו' (מדרש רבה טו-ו). והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרצנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו ע"כ. הרי לנו דמאות הדלקת הנרות ממותו קיימת לעולם, ויש להבין טעמה מאי.

ובתחילה נקדים לפרש מה שאמרו במדרש (שמו"ר לו-ד) כשאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך, הרע לו למשה, אמר לו הקב"ה תורה שלי היתה ונתתיה לך ע"כ. ותממו המפרשים איך נוכל לומר שהרע למשה גדולתו של אהרן, הלא סירב ללכת בשליחותו של מקום להוציא בני ישראל ממצרים בשביל כבודו של אהרן, שהיה גדול ממנו ונציא היה, וכמבואר ברש"י (שמות ד-ז), ומקורו

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור, להעלות נר תמיד (כ-ג). ולהלן 'ואתה' הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי (כח-ה). ולהלן 'ואתה' תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה, ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי (כח-ג). וכתב הרמב"ן אמר הכתוב בכאן 'ואתה' תצוה, בעבור שאמר במשכן תמיד ועשית, והוא בניווי, אמר בכאן ואתה בעצמך תצוה להם שיקחו אליך את שמן המאור וכו' ע"כ. וביתר ביאור כתב בספורנו, הנה מה שאמר עד עכשיו ועשית, יובן שיעשה על ידי אחר, וזה, שיצוה לאומנים שיעשו. ולפיכך באלו השלש ממות שצוה, הנה אמר 'ואתה', להודיעו שיעשה הוא בעצמו, שיצוה לישראל על עשיית השמן למנורה, ושיקריב אליו את אהרן ובניו, ושידבר אל כל חכמי לב ע"כ. ויש להבין למה יצאו שלשה ציוויים אלה שנצטוו משה לומר אותם אליהם בעצמו דייקא. גם להבין ציינו הטעמים על תיבת ואתה, שעל ואתה תצוה הטעם הוא גרשיים, ואתה הקרב הטעם הוא פור, ואתה תדבר הטעם הוא רביעי.

עוד יש לנו להבין מה שמצינו שמכל העבודות במקדש ה', לא נשאר

עליהם, ושלוחותו חסובה יותר גם ממלאכי מעלה. וזה שהשיב לו ה', תורה שלי היתה ונתתיה לך. כי דבר זה שגדולים נדיקים ממלאכי השרת, אנו לומדים מנתינת התורה, דאיתא בגמרא (שבת פח.) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מה לילוד אשה ציינו. אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו, ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (תהלים ח-ה). אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה החזיר להן תשובה וכו'. אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנוכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שמות כ-ב), אמר להן, למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם וכו'. שוב מה כתיב בה, לא תרנח לא תנאף לא תגנוב, קנאה יש ציינכם יצר הרע יש ציינכם, מיד הודו לו להקב"ה ע"ש.

ופירש ציינה לעמים הכוונה, דהנה כתיב ומשה עלה אל האלקים, שכאשר עלה מיד נגש אל האלקים לפנים ממחנות מלאכי השרת הסובבים שכינת עוון, והוא היה עומד

במדרש רבה (ג-טו). ועוד דאם כן צמה נתקררה דעתו מתשובתו של מקום שהתורה שלי היתה ונתתיה לך.

וגראה דמה שהרע למשה, אינו מה שנתקרב אהרן לכהונה, ואדרבה לו נאה ולו יאה לשרת לפני ה', אך הרע לו, שחשב לזלוזל לאהרן שהוא נבחר להעשות שליח בדבר זה לקרב את אהרן ולבקש אותו, ולגודל שפלותו חשב שזהו פחיתות כבוד לגדולתו של אהרן. והוא על דרך שמצינו במדרש (שמו"ר ג-טו) שאמר משה שלח נא ציד תשלח (ד-יג), אמר לפניו רבש"ע צי אתה רוצה לגאול בניו של אברהם שעשה אותך אדון על כל צריותך, שלח נא ציד תשלח. אמר לפניו, רבש"ע איזה חביב לאדם, בן אחיו או בן בנו, הוי אומר בן בנו, כשבקשת להציל לוט בן אחי אברהם, ציד המלאכים שלחת להצילו, בניו של אברהם שהם ששים רבוא, צידי אתה משלח להצילם, שלח ציד המלאכים שאתה רגיל לשלוח ע"כ. ואם כן מכל שכן לאהרן קדוש ה', שאמר עליו הכתוב (מלאכי ב-ז) כי מלאך ה' נבוא' הוא, אין מן הראוי לשלוח אדם לקרבו ולקדשו.

אמנם הרי אמרו חז"ל (סנהדרין נג.) דגדולים נדיקים יותר ממלאכי השרת ע"ש. אם כן יש למשה מעלה נגד המלאכים, והוא עולה בגדולתו

פליאה, בחידודו של צללאל חרב המקדש ע"כ. וכתב זכוונתו דאיתא במדרש (ויק"ר א-ו) כל הנשיאים הביאו נדבות למשכן חוץ ממשה, ואמר לו הקב"ה דיצורך חציב עלי כמתנות. ואיתא אילו היה משה מביא נדבות למשכן לא היה נחרב, ואם כן לפי זה אם היה דיצורו מקויים צמשכן גם כן לא היה נחרב, דהא דיצורו היה חציב לפני הקב"ה כמתנות. ואיתא בגמרא (ברכות נה.) דאמר משה לצללאל עשה כלים ואחר כך משכן, אמר ליה כלים שאני עושה להיכן אכניסם, אמר משה להכי קראו לך צללאל שבצל אל-היית, ועשה משכן תחלה ואחר כך כלים, נמצא דבריו של משה לא היה מקויים מחמת הצנתו של צללאל. והשתא יובן שבחידודו של צללאל שאמר לעשות משכן תחלה, ועל ידי זה לא היה דברו של משה מקויים, מחמת זה חרב המקדש, שאם היה מקויים היה לפני הקב"ה כמתנות, ולא היה נחרב המקדש ע"כ.

וביעתה מה שזוה משה בעצמו, נשאר צוה כח נכחי להתקיים לעולמי עד. ולכן מצות הדלקת המנורה שרצה ה' שתשאר קיומו לנצח, שהנרות לעולם קיים, על כן אמר ה' למשה, 'ואתה' תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, וסיים ה' בטעמו למה ציווי זה יהיה על ידי משה עצמו, והוא כדי להעלות

אלל ה', והמלאכים חונים מבחון, ונתעלתה מעלתו של משה למעלתם. ולכן אמרו מלאכי השרת מה לילוד אשה 'ציינו', איך אפשר לקרוך מחומר ילוד אשה לעמוד קרוב לה' יותר מהמלאכים, ולהפסיק ולעמוד ציינו, צין גדולתו ית"ש לצין המלאכים. והשיבם ה' שזהו לו מצד צואו לקבל התורה, וצוה יתעלה מעלתו על מעלתם. ואז אמרו אעיקרא דדינא פירכא, למה יתן להם התורה, מה לנוש כי תזכרנו, איך יתן תורתו לבשר ודם שנוטה לחומריותו, תנה הודך על השמים. ואמר ה' למשה החזר להם תשובה, לא תבקש שוב טענה אחרת לנכחם, אלא חזר להם אותה תשובה שהם אמרו, כי היא הנותנת שעבודת ישראל תשובה יותר, כלום קנאה יש ציינכם יצר הרע יש ציינכם, הלא המלאכים אין להם נטיה להרע, ושלמותם מוטבע בהם, וחשיבות עבודת האדם הוא מצד חומרו הגס ע"כ. (וכעין זה כתב בשלה"ה הק'. ועיין לעיל פרשת יתרו מה שהארכנו צוה.) הרי לנו כי מעלת האדוקים עדיפא ממעלת המלאכים, ואם כן לשלוח את משה לקרב את אהרן תשובה יותר מלשלוח מלאך ה' אליו, ואין צוה זלוול בכבודו של אהרן.

והנה צו"ת מנחת משה (א"ח סימן יז) כתב בשם הגאון בעל שו"ת הרא"ם על אה"ע לבאר מדרש

ומשמש. ולכן זוהי ה' למשה, 'ואתה'
 הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'
 לכהנו לי, כדי שיהא כיהונו נחמי.
 ואיתא במד"ר (ויקרא ז-ז) כל מקום
 שנאמר לי אינו זו לעולם, לא בעולם
 הזה ולא בעולם הבא וכו', צכהניס
 כתיב וכהנו לי (שמות מ-טו) וכו' ע"כ.
 וזהו 'ואתה' הקרב אליך את אהרן
 וגו' לכהנו לי' דייקא. ולכן הגגינה
 פזר, שגם אחר שנתפזר אהרן מהכלל
 ישראל, עדיין עומד ומשמש.

וְצִוּוּ כן הציווי להקריב אהרן וצניו
 לכהנו לי, זוהי ה' למשה
 'ואתה' הקרב אליך את אהרן, שיהיה
 על ידי משה עצמו. והוא על פי מה
 ששמעתי מכ"ק מרן מסאטמאר זי"ע
 בשחר טל ילדותי ציוס הושענא רבה,
 לפרש ההושענא שמוכירין זכותו של
 אהרן הכהן, והוא לך כסגן בארצלי
 אש, ודקדק על הלשון שאמר לשון
 הוה, בעוד שאהרן כבר נסתלק זה
 אלפי שנים. ואמר דאיתא בגמרא
 (תגיגה יב:) זבול שבו ירושלים וצית
 המקדש ומזבח צנוי ומיכאל שר הגדול
 עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום
 ע"ש. וכמו כן אהרן הוא כהן גדול
 ומשמש למעלה (עיין אוה"ח פ' תצוה
 כו-ה, ובש"ת אבני נזר יו"ד סימן ש"צ).
 ולכן אמר בלשון הוה, והוא לך כסגן
 בארצלי אש ע"כ. וכנראה שכיון שמשה
 ואהרן שקולים, ומצינו במשה שמה
 להלן עומד ומשמש אף כאן עומד
 ומשמש (סוטה יג:), כן אהרן עומד

ומשמש. ולכן זוהי ה' למשה, 'ואתה'
 הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'
 לכהנו לי, כדי שיהא כיהונו נחמי.
 ואיתא במד"ר (ויקרא ז-ז) כל מקום
 שנאמר לי אינו זו לעולם, לא בעולם
 הזה ולא בעולם הבא וכו', צכהניס
 כתיב וכהנו לי (שמות מ-טו) וכו' ע"כ.
 וזהו 'ואתה' הקרב אליך את אהרן
 וגו' לכהנו לי' דייקא. ולכן הגגינה
 פזר, שגם אחר שנתפזר אהרן מהכלל
 ישראל, עדיין עומד ומשמש.

וְצִוּוּ כן הציווי להקריב אהרן וצניו
 לכהנו לי, זוהי ה' למשה
 'ואתה' הקרב אליך את אהרן, שיהיה
 על ידי משה עצמו. והוא על פי מה
 ששמעתי מכ"ק מרן מסאטמאר זי"ע
 בשחר טל ילדותי ציוס הושענא רבה,
 לפרש ההושענא שמוכירין זכותו של
 אהרן הכהן, והוא לך כסגן בארצלי
 אש, ודקדק על הלשון שאמר לשון
 הוה, בעוד שאהרן כבר נסתלק זה
 אלפי שנים. ואמר דאיתא בגמרא
 (תגיגה יב:) זבול שבו ירושלים וצית
 המקדש ומזבח צנוי ומיכאל שר הגדול
 עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום
 ע"ש. וכמו כן אהרן הוא כהן גדול
 ומשמש למעלה (עיין אוה"ח פ' תצוה
 כו-ה, ובש"ת אבני נזר יו"ד סימן ש"צ).
 ולכן אמר בלשון הוה, והוא לך כסגן
 בארצלי אש ע"כ. וכנראה שכיון שמשה
 ואהרן שקולים, ומצינו במשה שמה
 להלן עומד ומשמש אף כאן עומד
 ומשמש (סוטה יג:), כן אהרן עומד

להקטיר קטורת, צא השטן ואחוזו בצית זוארו לעכבו, ולכן יהיה שפה לפיו שלא יקרע ע"כ. וצמדדש חלפיות (ענף בגדי כהונה) כתב, קצלתי מרבי הקדוש, שטעם טצילת כהן גדול אחר אלתו מצית הקודש הקדשים הוא, משום שצאלתו משם היה הס"מ אחוז בצגדיו שעליו לקורעו, ולכן זהו הקצ"ה לעשות שפה צפי המעיל, כדי שלא יוכל הס"מ לקורעו ע"כ. ועיין מגלה עמוקות (פ' ויאל) שכתב גם כן, דלולי המעיל שהיה לכהן גדול כפי תחרת, כי השטן נתאצק עם הכהן גדול ורצה לקרוע צגד שלו ע"כ. [וידוע הרמז צהכתוב, ל'פיו ס'ציצ מ'עשה א'זרג ר"ת סמאל, ת'חרת יהיה ל'ו לא י'קרע ר"ת לילי"ת]. ולכאורה יש להצין למה הס"מ מתאזר לקרוע את המעיל דייקא, ולא אחד משאר הצגדים, שהרי כולם נצרכים להכשר עצודת הכהן.

וצרעה כי צהמעיל כתיב להלן, והיה על אהרן לשרת, ונשמע קולו צבואו אל הקודש (כח-לה). ויש לומר הכוונה, כי עיקר חשיצות לימוד התורה, וכח התפלה שצני ישראל מתפללים, תלוי בצקודשת הפה, שרק כאשר הם יוצאים מפה שהוא מקודש, שאינו מדבר דיצורי איסור, אז הם עושים רושם למעלה. דוגמת המאכל היותר מצוסם אם יושם צכלי מאוס, לא יעלה אפילו על שלחן הדיוט. וכמו

ע"ש. וצאצות דרבי נתן (פרק מא-יז) מצואר צגדי כהונה נגזו, אצל מכתשת של צית אצטינס שלחן ומנורה ופרוכת ולין עדיין מונחין צרומי ע"כ.

ועיין צדרושים ואגדות חתם סופר (דף רמו.) שכתב, ידוע כי צגדי כהונה היו מכפרין אפילו צלי עצודה, ואפילו תלוי צסיכתא. ולפי זה יש כפרה לישראל אפילו אחר החורצן על ידי אלו הכלים ע"כ. (אלא שכתב לדון שם, מהם דכתיב וצאו פריצים ותללוה, ויאלו לחולין ע"ש. אצל אי נימא דנגזו, אז קדושתן קיימת לעולם, ולא נתחלל על ידי הפריצים). ועכ"פ צגדי כהונה נצחיים, שנגזו או מונחים צרומי, ועדיין הם מכפרין על צני ישראל. על כן נצטוו 'ואתה' תדבר אל כל חכמי לצ וגו' ועשו צגדי קודש, כדי שישאר הצגדים נצחיים, לכפרה על צית ישראל. ולכן הנגינה רביעי, כי מלכות רומי הוא גלות אדום, גלות הרביעי, ועצור שישאר הצגדים לעולמי עד צגלות הרביעי, על כן ואתה תדבר אל כל חכמי לצ.

ואמר הכתוב להלן צפרשה צעשיית צגד המעיל, והיה פי ראשו צתוכו, שפה יהיה לפיו סציצ מעשה אורג, כפי תחרת יהיה לו לא יקרע (כח-לצ). וכתב צספר אמרי נועם (מצעלי המוס'), ח"ל וצמדדש אמר, כשכהן גדול נכנס ציום הכיפורים

לא יעלו תפילותיהם לרצון, על כן ס"מ מתגבר לקרוע את המעיל הצא לכפר על עון זה, ובקריעתו את המעיל ירוח שלא יתקבלו עוד תפלותיהם של ישראל.

ובפרט בשעה שנכנס הכהן גדול להקטיר את הקטורת, שאמרו חז"ל (שם) תנא דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת, על לשון הרע, יצא דבר שצחשאי [שהיה הכהן לבדו שם, כדחנן פורשים היו מן האולם ולמזבח בשעת הקטרה, וכל שכן מן ההיכל, דלפינין מוכל אדם לא יהיה וגו' (יומא מד.)], ויכפר על מעשה חשאי. ומסיק התם, דקטורת מכפרת על לשון הרע בצנעה [דהוי דבר שצחשאי, קטורת מכפרת שהוא צחשאי], ומעיל על פרהסיא [יצוא דבר שצקול, קול הפעמונים מכפר עליו] ע"ש. על כן אחר הקטרת הקטורת דייקא, רצה הס"מ לקרוע את המעיל, כי שניהם צאים על עון לשון הרע. ועל כן צוה ה' והיה פי ראשו צמוכו וגו' לא יקרע, שיעשהו צאופן שלא יוכל להקרע על ידם.

והנה לעשות צגדים כאלו שיהיו כחם לכפר על עונות בית ישראל, ויוכלו לעמוד נגד כח הסט"א שלא יוכלו לקרעם, היה צריך להיות עשייתם צקדושה מופלאה, בלתי לה' לבדו, ועשו את צגדי אהרן לקדשו

שפירשו לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה (במדבר ל-ג), שרק מי שאינו עושה דיבורו חולין, שאינו מחלל קדושת פיו, אז זוכה שכל היוצא מפיו יעשה רושם למעלה. ועיקר השמירה צוה הוא מעון לשון הרע, שעל זה אמרו חז"ל (צצא בתרא קסה.) שכולן צצצק לשון הרע, שבעון זה כולם נכשלים, והיא מעכבת התפלות שלא יעלו למעלה לרצון. ומה אומנתו של אדם בעולם הזה יעשה ענמו כאלם (חולין פט.).

והנה אמרו חז"ל (זבחים פח.): דהמעיל מכפר על לשון הרע, יצא דבר שצקול [פעמונים שבו] ויכפר על קול. ואם כן על ידי המעיל שמתכפר על ידה עון לשון הרע, מתקדש הפה שיוכלו התורה והתפלות לעלות למעלה במקום הקודש, ולעשות פעולתם לטובה. ועל כן סיים הכתוב בעשיית המעיל, והיה על אהרן לשרת, ונשמע קולו צבואו אל הקודש לפני ה', שעל ידי זה ישמע למעלה קולו של עם ישראל שיעלה ויצא אל הקודש פנימה.

ובהיות שציוס הכיפורים כל ישראל מתפללים ועומדים לפני המלך, ותפלתם צפיהם, הן על כיפור עונותיהם, והן על פרנסתם וזורכי נפשם של כל השנה, וכל זמן שאין כפרה על חטא לשון הרע שצפיהם,

כט-יג) והעושר והכבוד מלפניך, ואיך מתפאר בכבוד קונו. ואם מתפאר בחכמה, מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח. נמנע הכל שזה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, וברצונו מגזיה שפלים, לכן השפל עלמך וינשאוך המקום ע"ש.

וזדו שדייק הכתוב, אל יתהלל חכם 'בחכמתו', שהחכמה הוא שלו, ואל יתהלל הגבור 'בגבורתו', כי החכמה והגבורה אינו ממנו, ה' נתן לו החכמה והגבורה, ואל יתהלל עשיר 'בעשרו', אין העשירות מחריפותו, כי לא לחכמים לחם ולא לנבונים עושר, ואין העניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו (קידושין פג.). ופירשו בתוס' הכל לפי מזלו, דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא בזמלא ע"ש. ואם כן איך יתהלל צמעותיו, שהוא חכם גבור ועשיר, כאשר לא עשה מאומה מעצמו למעלות אלו. כי אם צואת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, שישיביל וידע ויכיר 'אותי', כי אני הוא הנותן לו כל זה, יתבונן שהוא מעצמו כדומם שאינו יכול לעשות מאומה, אלא מן השמים נתנו עליו מעלות אלו, וקודם יציאת הולד מלאך הממונה על ההריון נוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני

לכהנו לי, לי לשמי. ומכל שכן נדוד של התפארות שיש צעושי מלאכות אלו שהצריכה חכמי לב דייקא. ולכן אמר הכתוב, ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאחיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן. ולכאורה תיבות אלו מיותרים המה, שבודאי מי שהוא מהחכמי לב מילא אותם ה' ברוח חכמה.

אך הכוונה על פי מה שציארנו במקום אחר, מה שאמר הכתוב (ירמיה ט-כג) אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגבור בגבורתו, ואל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם צואת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. ולכאורה למה האריך אל יתהלל חכם 'בחכמתו', בודאי שאם החכם מתהלל הרי זה בחכמתו, והגבור שמתהלל הוא בגבורתו. וגם מה שקיים כי אם צואת יתהלל 'המתהלל' נראה לכאורה כמוותר. אך הענין הוא, כי המתפאר צמעותיו הרי הוא מתלבש בטלית שאינו שלו, כי הכל הוא מתנת האלקים, ואין זה מכוחו ומעשיו, וכמו שכתב באגרת הרמב"ן, ועתה בני דע, כי המתגאה בלבו על הצריות מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר (תהלים גג-א) ה' מלך גאות לבש וגו'. ובמה יתגאה לב האדם, אם בעושר, ה' מוריש ומעשיר. אם בכבוד, הלא לאלקים הוא, שנאמר (דברי הימים א

הדיבור אליהם, 'אשר מלאחיו רוח חכמה', שיכירו לדעת שאין חכמתם ממעלת עצמם, אלא אני מלאחיו רוח חכמה, השכל וידוע אותי, שאני הוא הנותן להם חכמתם, ואין להחכם להתהלל 'בחכמתו'. ואז כאשר יגיעו להשגת מדה זו, שהכל הוא מתנת ה', ואין צמה להתפאר ולהתגאות, אז יזכו לעשות הצגדים לקדשו ולכהנו לי, לי לשמי ולעולמי עד, שהצגדים יהיו כלי כפרה לצני ישראל לעולם, גם צמלוי צסיכתא צרומי.

(מדה טו:), הרי כי שלש מעלות אלו הכריזו עליו מעת יצירתו, ואם כן איך יתלל החכם 'בחכמתו', שהחכמה שלו הוא, והגבור 'בגבורתו' שהגבורה הוא ממנו, והעושר 'בעשרו', שכוחו ועוצם ידו עשה החיל, השכל וידוע אותי, אין לו לאדם אלא להכיר כח הנותן שנתן לו מעלות אלו. (עיי' שמן ראש ח"י פ' יתרו קנד.).

וזדה שאמר ה' למשה, ואתה תדבר אל כל חכמי לב, ומה יהא

בסעודת פורים קטן תשע"א לפ"ק

אין אתה גואלם אין אחר גואלם (שמור' שם) ע"כ. ואם כן לידת משה רבינו היתה התחלת הגאולה, ומשה רבינו נולד צו' צאדר (מגילה יג.), אם כן פורים סמוכה הן להתחלת הגאולה של מצרים שהוא לידת משה, והן לסקוף גאולתם ציציאת מצרים.

והנה איתא בגמרא (סוטה יב:.) רבי חנינא בר פפא אומר, אותו היום [שהוציאו משה מן המים] עשרים ואחד צניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רצונו של עולם, מי שעתיד לומר שירה על הים ציום זה, ילקה ציום זה. רבי אחא בר חנינא אמר אותו היום ששה צסיון היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה,

בשליחן ערוך (או"ח תרלז-ח) יש אומרים שחייב להרבות צמשתה ושמתה צי"ד שצאדר ראשון, ואין נוהגין כן, מכל מקום ירצה קצת צסעודה כדי לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד עכ"ל. ויש לומר צזה עוד, דהנה צגמרא (מגילה ו:.) דטעמא דרבי אליעזר צרבי יוקי שיס לקצוע פורים צאדר ראשון, משום דאין מעצירין על המצות. ורבי שמעון צן גמליאל סבר מסמך גאולה לגאולה [פורים לפסח] עדיף ע"ש. ונראה דיס צזה עוד סמיכות גאולה לגאולה, כי צשעה ששלח ה' את משה לגאול את ישראל ממצרים, אמר לו ועתה לכה ואשלחך אל פרעה (שמות ג-י), לכה ודאית (הה"א שצסוף הציצה), לומר אם

טוב לב משתה תמיד, יש להסמיך הגאולה של פורים גם להגאולה של לידת משה שהיתה באדר הראשון.

והגה בלידת משה נאמר (שמות 3-3) ותרא אותו כי טוב הוא, הרי דמשה נקרא בשם טוב. ואמרו חז"ל (מנחות נג:) יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים, יבא טוב זה משה דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, ויקבל טוב זו תורה וכו' ע"ש. ובתנא דבי אליהו (פרק י"ו) ובר לבב זה משה ע"ש. אם כן משה מתואר בשם 'לב טוב'. ובגמרא (נדרים לח.) דרשו עליו טוב עין הוא יבורך (משלי כב-ט). וזה הרמז דירבה קנת בסעודה גם באדר ראשון, 'טוב לב', מי שמדקדק להסמיך גאולה לגאולה, גאולת פורים לגאולת מנרים, שבו אדר ראשון נולד מושיען של ישראל שמתואר 'טוב לב', משתה תמיד, הוא עושה משתה גם באדר ראשון.

*

בגמרא (מגילה יא:) ויהי צימי אחשורוש (אסתר א-א). אמר רב וי והי, נתקיים מה שכתוב בתורה (דברים כח-סח) והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה. וברש"י שגזר המן שלא יהא אדם רשאי לקנות מהם לעבד ע"כ. ושמואל אמר (ויקרא כו-מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתיים ולא געלתיים

רבש"ע מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ציוס זה, ילקה ציוס זה. ופריך בשלמא למאן דאמר בששה בסיון, משכחת לה ג' ירחי [והם שלשה חדשים שהלפינתו], דאמר מר בשצעה באדר מת ובשצעה באדר נולד משה, ומשצעה באדר ועד ששה בסיון תלמא ירחי, אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן היכי משכחת לה. ומשני אותה שנה מעוברת היתה, רובו של ראשון [לא חסר אלא שצעת ימים], ורוב של אחרון [דהיינו ניסן], ואמנעי שלם [אדר השני שלם]. ע"ש. ואם כן לדעת רבי חנינא בר פפא היתה לידת משה באדר הראשון, ולדעת רבי אבא בר חנינא נולד משה באדר הסמוכה לניסן, ותפנהו שלשה ירחים עד ששה בסיון.

ובצעתה בשנה מעוברת, כאשר עושין פורים באדר הסמוכה לניסן, אז לדעת רבי אבא, הוי פורים מסמך גאולה לגאולה, הן לפסח, והן לז' אדר לידת משה. אבל לדעת רבי חנינא הוי פורים מסמך רק לסוף הגאולה ולא לתחלתה. ואם כן יש לדון מתי לעשותו, אם יעשוהו באדר ראשון הוי מסמך להתחלת הגאולה, ז' אדר ראשון, ורחוק מסוף הגאולה, ואם יעשוהו באדר שני הוי מסמך לסוף הגאולה ורחוק מראשיתה. ולכן הגם לענין מקרא מגילה אנו קובעין לאדר שני, מכל מקום במשתה ושמחה, אשר

עשיר מופלג והיה לו ספר תורה כתב ידו של עזרא הסופר. ולהעשיר הזה היו לו שני צנים, ולאחר פטירתו היה מחלוקת גדול בין הצנים היורשים, מחמת שכל אחד מהם חפץ לקחת את הספר תורה הזה מלקחת כל כסף וזהב שבעולם. והציעו טענותיהם לפני יודעי דת, ויאלץ הפסק דין שהחלוקה תהיה ציניהם על פי הגורל, ומי שיזכה על פי הגורל שייך לו הספר תורה הזה. והטילו גורל ציניהם וזכה האחד בהספר תורה הנ"ל ושמת מאוד שמחה גדולה והיה צעינו כמזל שלל רב, והשני הצטער מאוד, כי אף שלקח כנגדו הרבה כסף וזהב, כל זה אינו שווה לו מגודל תשוקתו להספר תורה הזה. והיה שם בהעיר הנ"ל מומר אחד, וצראותו כל זאת מאוד חרה אפו על היורש הזה שאיבד הון רב בעד ספר תורה אחד. ועשה צרע להחליף את מלבושיו כדי שלא יכירוהו, והלך לבית הכנסת אשר היה שם הספר תורה הזה, והתחבא שמה בצאיזה זוימת עד הערב, וכאשר הלכו כל האנשים לביתם לקח המומר הזה את הספר תורה מנרתיקו, ומלא כתוב ועבדתם את ה' אלקיכם וצרך את לחמך וגו' (שמות כג-כה), ועשה הרשע הזה צרעו ומהק את הע' מן הספר תורה בחירוף וגידוף גדול ר"ל. ולאחר כמה ימים נודע הדבר שיש טעות כזה בהספר תורה הזה.

לכלותם, לא מאסתים צימי יוניס, ולא געלתים צימי נצוכדננר, לכלותם צימי המן, להפר צריתי אחס צימי פרסיים, כי אני ה' אלקיהם לימות גוג ומגוג ע"כ. וצרש'י פירש דשמואל פתח פיתחא מהכא לא מאסתים וכו' ע"כ. ופשטות לשון הגמרא משמע דעל דברי רב קאי, מדלא קאמר שמואל פתח לה פתחא מהכא.

ויש' לומר עוד זכוונת רב, שנתקיים בגזירת המן, והתמכרתם שם לאויבין, על פי מה שכתב בלקוטים חדשים בסוף ספר אוהב ישראל, מה שמצינו באסתר שכאשר הגיעה לאחשורוש, התלווננה לפניו וציקשה ממנו, תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בצבקשתי וכו' כי נמכרנו אני ועמי וכו', ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי וכו', ויאמר המלך אחשורוש מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן (ו-ד). והנה הלשון 'נמכרנו' שאמרה אסתר כריך ציבור, כי איך שייך לשון מכירה אלל הריגה, והיתה כריכה לומר כי נגזר עלינו. ועוד למה הוסיפה אסתר לאמר ואלו לעבדים וגו' נמכרנו החרשתי, אשר לא נאמר עד הנה שום זכר מן מכירה לעבדים. ועוד מה אמר אחשורוש מי הוא זה וגו', הלא הוא בעלמנו חתם על הגזירה כמו שאמר הכתוב ויכתוב בשם המלך וגו'.

ותירין על פי מה שמע בשם הר"ר שרירא גאון ז"ל, שהיה צימיו

אמר לפנים בתחילה, המרשתי, ולכן כעס המלך אחשורוש ואמר מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן, פי' כי אני לא מכרתי אותם אלא לעבדים עבד"ק. ואם כן נמכרו ישראל מאת המלך להיות לעבדים, וזהו שמהמן לא מסר הדברים כהווייתן, לא נתפרסם גזירה זו, אלא לאזדם, וממילא אין קונה. (ועיין בשמן ראש פורים דף רפ"ו).

וְלִפְיֵי זה היתה טמונה טובה עמוקה במה שגזר המן להשמיד ולהרוג, ולא כמו שהקדים אחשורוש שימכרו אותם לעבדים, כי גזירה זו של עבדים היה מקום להתקיים, כי הרי התורה ענשה את ישראל בזה, והתמכרתם שם לאויבין לעבדים ולשפחות, אבל כליה של להשמיד ולהרוג, אדרבה הצטיחה הכתוב, ואף גם זאת צהייתם בצרף אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. ואם כן שינוי ההוא של המן הביאה תשועתם של ישראל. וזה שהוסיף שמואל על רב שפתח פיתחא מקרא ד'והתמכרתם שם לאויבין', שנתקיים בהם כתוב זה, שגזירת אחשורוש היתה על מכירה לעבדים, ואין קונה, כי לא פירסם המן גזירה זו. ועל זה הוסיף שמואל כי משם צאה גם ישועתם, כי הלא הצטיח לא מאסתים לכלותם צימי המן, ואם כן גזירה של והתמכרתם היתה יכולה עוד להתקיים, אבל לא מה שגזר לכלותם.

וְהַגְּדָה היורש הזה שהספר תורה נפל בגורלו היה לו זער גדול בשמעו מזה. ומגודל היסורים ודאגה נחלה מאוד, כי אמר אף שיכולין לתקן הטעות הזה, אבל לא יהיה נקרא ספר תורה של עזרא הסופר. וזה אליו אציו בחלוס הלילה וסיפר לו את כל המאורע, וזה לחפש תחת השלחן ושם נמצא עין של המומר אשר יקוים בו עין תחת עין. ועוד אמר לו אציו אשר הספר תורה לא יתקן שום אדם, כי כן יאל הפסק מהצית דין של מעלה, אשר עזרא הסופר צעמנו יתקן את הספר תורה שלו, וכן היה כאשר אמר אציו. וכאשר שמע הגאון הנ"ל המעשה הזאת אמר שעל פי זה נוכל לתרץ הפסוקים הנ"ל, כי המן הרשע עשה גם כן כדבר הזה, היינו מתחלה כאשר צא לפני המלך לא גילה לו תוכן כוונתו הרע, רק אמר שרצונו לקנות את היהודים לעבד בהם, ונותן צעד זה עשרת אלפים ככר כסף, וכתב השטר מכירה על לשון הקודש 'לעבדם', והמלך אחשורוש חתם את עצמו על זה. ואחר כך עשה המן הרשע צרעתו ומחק את הע' וכתב א' במקומו בלשון 'לאזדם'. ואחר כך כאשר ראו סופרי המלך את השטר מכירה שהיה נכתב לאזדם, אז כתבו הם פירוש הדבר להשמיד להרוג ולאזד. וזהו שאמרה אסתר ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו, היינו כאשר

שיכוין הקורא שיתחיל תמיד לקרוא
 בדבר טוב ויסיים בדבר טוב ע"ש.
 ואם כן לדברי רב דקיום התוכחה
 במשנה תורה קאי על גזירת המן,
 ואין קונה, שהמן גזר עליהם שלא
 יהא רשאי לקנות מהם לעבד, אם כן
 סיום התוכחה הוא קללה, ואין
 מסיימין בדבר רע. ולכן כאשר אמר
 רב, נתקיים מה שכתוב בתורה,
 והתמכרתם לאויביך וגו', ואין קונה,
 פליג עליה שמואל, ואמר הא כיצד
 בקיום התוכחה שבתורת כהנים, ואף
 גם זאת צהיותם בארץ אויביהם לא
 געלתים וגו', כדי לסיים בצרכה, ואיך
 נוכל לומר שסיום תוכחה שצמנה
 תורה הוא בדבר רע.

א"ל על כרחך שגם כאן יש סיום
 בדבר טוב, שפירוש הכתוב
 הוא, שאחשורוש יסכים להמן לגזור
 עליהם גזירת מכירה לעבדות, והמן
 ישנה מעבדות לאבדות, וממילא ואין
 קונה. ושפיר יש בזה צרכה, כי אילו
 היו גוזרים להמכר לעבדים ולשפחות,
 יתכן שלא יתבטל הגזירה, שהרי התורה
 ענשם בעונש זה, והתמכרתם שם
 לאויביך, אבל כאשר גזר להשמיד להרוג
 ולאבד, הרי יש לנו צריית כרותה, שלא
 מאסתים לבלותם להפר צריית אתם,
 ושפיר יש בקיום התוכחה צרכה.

ובשערי תשובה (סימן תרנז) כתב
 מהברכי יוסף, דהרמ"א

ובזה יתבאר מה שאמרה אסתר
 להמלך, כי נמכרנו אני ועמי
 להשמיד להרוג ולאבד, ואלו לעבדים
 ולשפחות נמכרנו החרשתי, כי אין הנר
 שזה צנזק המלך (ו-ז). ולכאורה למה
 אם היו נמכרים לעבדים ולשפחות
 הייתה מחרישה, וכי גזירה קלה היא
 שאפשר לסבול זאת, שלא יעשו
 השתדלות לבטלה. אך הנה ישראל
 באותו הדור היו חייבים, מפני
 שהשתחוו לזלם, או בשביל שנהנו
 מסעודתו של אותו רשע, והתורה
 גורה עליהם עונשם בפסוקי התוכחה.
 וזהו שאמרה אסתר, אילו לעבדים
 ולשפחות נמכרנו החרשתי, כי זה גזירה
 תורה עלינו, והתמכרתם לאויביך
 לעבדים ולשפחות, אבל להשמיד להרוג
 ולאבד לא נגזר עלינו. ואדרבה
 הצטיחה תורה, ואף גם זאת צהיותם
 בארץ אויביהם לא מאסתים ולא
 געלתים לבלותם אפילו צימי המן, ואם
 כן אין הנר שזה צנזק המלך, גזירת
 המן איש נר ואויב, אינו שזה להצנזק
 מה שגזר עלינו המלך מלכי המלכים.

ובאמת פשוט לשון הגמרא
 'ושמואל אמר' משמע דבא
 לפלוג על רב. ויש לומר כי התוכחה
 שבתורת כהנים מסיימת ואף גם זאת
 צהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים
 וגו', והיינו כדי לסיים בצרכה ובדבר
 טוב, שאין מסיימין בקללה ובדבר
 רע, וכמבואר ברמ"א (א"ח קלה-א)

שעה, והרי מאתו לא תלא הרעות, וכל מה דעביד רחמנא לטוב עביד, הרי הילד שידוע שאמו עומדת אללו ומנציח לו זאת, בודאי שהוא טובתו האמיתית, ואז יוכל להתחזק ולהתעודד להיות טוב לב משתה תמיד, ושפיר הוי שני תמידין הללו מחוברים זה לזה, כי מי שזוכה להשיג שויתא ה' לנגדי תמיד, הרי זה טוב לב משתה תמיד.

בחכמה יקד חתימה מעין פתיחה, שני תמידין כסדרן, הוא פתח צריש הגהותיו (א"ח סימן א), שויתא ה' לנגד תמיד, וחתם וטוב לב משתה תמיד ע"כ. ונראה כי צאמת קשה להיות טוב לב משתה תמיד, הלא על כל אדם עוזרים מאורעות שונות שמעיקין לו, וניטל ממנו שמחת לבבו. אמנם המקיים שויתא ה' לנגד תמיד, ומכיר שה' עומד ומשגיח עליו בכל עת ובכל

בסעודה שלישית פרישת תשא (שושן פורים קמז) תשע"א לפ"ק

וּנְרָאָה לשלז הדברים לפרשתנו, לאחת שפייס משה את ה' בחטא העגל, וראה שהוא עת רצון, הוסיף לשאל, ויאמר הראני נא את כבודך (לג-יח). והשיב לו ה', אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך, וחנתי את אשר אחון, ורחמתי את אשר ארחם. וברש"י אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון לפני במערה, וקראתי בשם ה' לפניך, ללמדך קדר בקשת רחמים אף אם תכלה זכות אבות, וכסדר זה שאתם רואים אותי מעוטף וקורא י"ג מדות, הוי מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכרו לפני רחום וחנון יהיו נענים, כי רחמי לא כלים ע"כ. ומקורו בגמרא (ראש השנה י"ז), שאמר לו ה', כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, ואני אמחול להם עונותיהם ע"כ.

אִישׁ יְהוּדִי היה בשושן הצירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני (אסתר 3-ה). ובגמרא (מגילה יב). תנא כולן על שמו נקראו, בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי בן ששמע אל-ל תפלתו, בן קיש שהקיש על דלתי רחמים ופתחו לו ע"כ. והיינו שדרש מלת 'בן' על דרך שאומרים 'בן תורה', שפירושו שהוא אדם שמחויק בתוכו תורה, בן היה מרדכי, בן יאיר בן שמעי בן קיש. ולכאורה יש להבין, דבשלמא בן יאיר היה שפיר מדתו של מרדכי, שהאיר לישראל בתפלתו, וכמו בן בן קיש הרי זה נוגע למרדכי, עצמו שהקיש על דלתי רחמים, אבל בן שמעי, הלא זהו משצחו של הקצ"ה ששמע ה' תפלתו.

והנה הקדמונים ז"ל הקשו שהרי הרבה עשו כן בהזכרת י"ג מדות ולא הלליתו, ובמפרשי עין יעקב (בעץ יוסף שם) מובא בשם האלשיך על הכתוב (תהלים קג-ו) יודיע דרכיו, שמעתי בשם לזנת הספיר שעל כן לא אמר 'אמר' לפני כסדר הזה, אלא 'עשו' לפני כסדר הזה, שכוון לאמר כי לא באמירה לזדה תליא מילתא, אלא בעשיה, כי אותם המדות שזוכרין רחום וחנון וכו', תעשו אותם כסדר ההוא, להתדבק במדותיו של מקום, מה הוא רחום וכו', ועל ידי כן לא ישבו ריקם, עד כאן דבריו. וכן כתבו עוד כמה מהקדמונים. ולפי זה יש לומר, דזהו שאמר ה', אני אעביר כל טובי על פניך, שזהו תנאי לפעול כח הי"ג מדות, אם כל מדת טובי הנזכרים בשלש עשרה מדות, יהיו גם על פניך, ואני אעביר לראות שכל מדת טובי יהיו על פניך, שיעשו לפני כסדר הזה, אז אמוחל להם עונותיהם.

אמנם צניי ישכר (במאמרי אלול מאמר ב' אות ד') הביא מה שכתב הרה"ק בעל ספר הפלאה (בפנים יפות פרשה זו) להכריע בפלוגתת הקדמונים הנ"ל בענין הי"ג מדות, אם הכוונה יעשו לפני וכו', עשייה להתנהג במדותיו, או סגי אם יקראו בפייהם סדר י"ג מדות. דאי אפשר לומר יעשו, היינו שיתנהגו במדותיו של מקום מה הוא רחום, דאם כן

במדה הראשונה מדת א-ל' מאי אית לך למימר, מה הוא א-ל' וכו', דהא לא איש א-ל' כתיב (במדבר כג-ט), ועל כן ממדת א"ל נשמע דהכוונה יעשו, דאמירה בעלמא סגי. ופירש בזה מה שאומרים בסליחות, א-ל הורית לנו לומר שלש עשרה, פירוש ממדת א-ל יוצאה הוראה לכל ישראל 'לומר' שלש עשרה, ובאמירה בעלמא הקצ"ה מוחל עונותיהם, עד כאן דבריו. וכן מוכח מדברי רש"י ז"ל (צד"ה שם) שפירש אהא דאמר ר' יהודה ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם אינן חוזרות ריקם ע"כ. ומלשון יזכירום דנקט, משמע דבהזכרתן בלבד סגי לעורר רחמים על ישראל. ולפי זה פירוש הכתוב, אני אעביר כל טובי על פניך, שאני אעביר ואסתלק מלראות כל טובי על פניך, שגם אם לא תגיע להתנהג במדות אלו לפני, גם כן ברית כרותה לשפתים, שבאמירה בעלמא אינם חוזרות ריקם. אכן לפי זה הדרא קושיא לדוכתיה, שהרי חזינן דמוכרינן אנו י"ג מדות ברבים הרבה פעמים, ואין אנו נענים.

ובראיה דהנה להלן בפרשה נאמר, וירד ה' בענן ויחיצב עמו שם, ויקרא בשם ה', ויעבור ה' על פניו ויקרא, ה' ה' א-ל רחום וחנון וגו' (לד-ה). ורוב הראשונים שם פירשו

(קכג.) לפרש הכתוב ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום (ל-ג), דהכוונה כי אם תשוב, אזי ה' ישלח עורך מקודש, וישים דבריו בפין להתפלל לפניו, נמצא שהדברים שאתה שומע יוצאים מתוך פין, אינו אלא קול ה' ולא קולך, וזהו ושמעת בקולו. ומוסיף ואומר, ככל אשר אני מצוך, היינו כמו שנה מרע"ה מצות, שראוהו מדבר ומכל מקום היה השכינה מדברת מתוך גרונו, והכי נמי כן, אתה מדבר והקול הוא דברי ה', ע"ד לפני שפתי תפתח, לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון, וזהו ושבת ה' אלקיך את שבותך, פי' ה' הוא השב ולא אתה, כי הוא המעורר אותך ודפת"ח.

והזוכה למדרגה זו אין האדם צעמו המתפלל, אלא הקב"ה מתפלל אתו עמו יחד, והשכינה מדברת מתוך גרונו, דוגמת דיבורו של משה. ועל זה רמזו שהקב"ה מתפלל, שהוא מתפלל ביחד עם האדם שנאמר והציאותים אל הר קדשי ושמתים צבית תפלתי, תפלתם לא נאמר אלא תפלתי, והיינו כי התפלה אינו תפלתם אלא תפלתי, כי בשעה שהיו צאים אל צית ה', מגודל קדושת המקום היו צאים למדרגה זו שהקב"ה היה מתפלל עמם ביחד, ולכן אין זה צית תפלתם אלא צית תפלתי. — ומי שזוכה למדה זו

זוה קאי על ה', שהקב"ה היה קורא בשם כשהיה עובר, ה' ה' וגו'. אמנם בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו) כתב, שהסיר הקב"ה את כף ידיו מעליו וראה אחורי השכינה, והתחיל משה לזעק בקול גדול ואמר ה' ה' וגו'. אמר משה סלח נא לעונותיהם של ישראל על מעשה העגל, ואילו אמר משה סלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן, לפי שהיתה שעת רצון ע"כ. וכן משמע בגמרא (יומא לו:) מה הוא שאמר משה' נושא עון ופשע וחטאה ע"ש. ולכאורה יש להצין איך נוכל לפרש דקאי על משה, הלא ה' אמר לו מתחלה, 'וקראתי' בשם ה' לפניך, דקאי על הקב"ה.

ויש' לומר על פי מה שביארנו במקום אחר, מה דאיתא במשנה (ברכות לד:) אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפלתי צפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף ע"כ. וביארו נראה, דהנה אמרו (שם ו.) מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר (ישעיה ו-ו) והציאותים אל הר קדשי ושמתים צבית תפלתי, תפלתם לא נאמר אלא תפלתי, מכאן שהקב"ה מתפלל ע"ש. ונראה הכוונה על פי מה שכתוב בחסם סופר צפרשתינו

בתוך קולו היה גם קול ה' מדבר עמו, וזהו וקראתי בשם ה' לפניך, שהקב"ה הודיע לו שגם קולו יצא אחר עמו ויקרא לפניו בשם ה', ואלו ואלו דברי אלקים חיים, שמשה קרא השלש עשרה מדות, אבל השכינה הייתה גם כן מדברת עמו, ושניהם קראוהו יחד. ועל זה הבטיח לו ה', שאם ישראל יקראו לפניו השלש עשרה מדות, אבל יכינו את עמם מתחלה בתשובה, שיזכו להצטחת ואחיה תשוב ושמעת בקולו, ששכינת עוזו ידבר יחד אחרו, וישמע בקולו קול ה', אז צרית כרותה שאינה חוזרת ריקה, ובשעה שתפלתו שגורה בפיו אז יודע אני שהוא מקובל.

וְלַבְּדֹרֵיגָהּ זו זכה מרדכי, כאשר זעק זעקה גדולה ומרה, היה קול ה' זועק אחרו, והיה 'צן שמעי' ששמע בקולו את קול ה', ולכן היה 'צן יאיר', שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, שתפלה כזו נשמעת למעלה, ושמתים צבית תפלתו, שהקב"ה מתפלל עמו יחד, וזוה עורר ישועת ה' ל בני ישראל.

עוד יש לומר צמה שאמר 'צן שמעי', בהקדם מה שנאמר בצרפתנו, ושמרו בני ישראל את השבת וגו', ציני וצין בני ישראל אות הוא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וציוס השביעי

שהקב"ה מתפלל עמו יחד, כודאי שתפלתו מתקבלת לרחמים ולרחון ואין צו שום קיטרוג ומונע, ובמדריגה זו היה רבי חנינא בן דוסא, כי תפלתו הייתה שגורה, והיינו לשון שליחות דדברי חז"ל, שלא התפלל מעצמו, אלא דיבורי פיו היו שלוחים אללו מלמעלה, שהדברים היוצאים מפיו לא היו קולו, אלא ושמעת בקולו, קול ה', ואז אני יודע שהוא מקובל. (ועיין שמן ראש ח"ט פ' נצים רעא.).

ובבזו כן הוא בלימוד התורה, כאשר האדם מתקדש ולומד תורה, אז שכינה שונה כנגדו. ומבואר בתיקוני זוהר (תיקון כא מה): דבני ישראל נמשלו ליונה, כמו היונה כשהיא מנפנפת היא משמעת שתי קולות, כך ישראל כשמוציאין קולן לדברי תורה או לתפלה הוא גם כן שתי קולות, אחד למעלה ואחד למטה, כי נשמתן חלק אלקי ממעל, ולכן נשמע התורה או התפלה למעלה ע"כ. ולפי הנ"ל יש בקול בני ישראל שתי קולות, היינו קול ה' שמתדבק בקולו. וזה שאמרו (אבות ו-א) שנו חכמים בלשון המשנה, ר"ל מלשון לחם משנה, היינו שיהא דיבורו נכפל, שיש בתוך קולו גם קול השכינה שמדברת עמו.

ובבזו כן היה צמשה, כאשר עבר השכינה כנגדו קרא ה' ה' וגו', שהזכיר השלש עשרה מדות, אבל

שבת וינפש (לא-טו). יש להבין מהו האות בשבת ציני וצין בני ישראל, הלא אות זה הוא גם לכל צאי עולם, כי צריאת שמים וארץ היתה לששת ימים. ובפשוטו הכוונה ציני וצין ישראל, ולא ציני וצין עובדי כוכבים (מכילתא), דעכו"ם ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:). וגם להבין הנגינה על תיבת 'ציני' הוא רביע.

והנה חז"ל (יומא פה:) דרשו מכתוב זה, דפקוח נפש דוחה את השבת, דכתיב ושמרו בני ישראל את השבת, אמרה תורה חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה ע"כ. ובסיום הפרשה דרשו חז"ל (ציה טו.), דגשמה יתירה נותן הקב"ה להאדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה ממנו שנאמר שבת וינפש, כיון ששבת, וי אצדה נפש ע"ש.

ויש' לומר בזה עוד, דהנה בחתם סופר צפרשתנו (קלח:) כתב, דידוע שקדושת משכן היא קדושה כפלאה, והיה צריך צעשייתה חכמה ותבונה ודעת כמו בשמים וארץ כמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.). ועוד שהוא יותר חשוב, דאלו מעשה שמים וארץ ציד אחד כדכתיב (ישעיה מח-יג) אף ידי יסדה ארץ, ואלו מקדש ה' כוננו ידך (שמות טו-יז), בשתי ידים כצבול (כתובות ה.). ואפילו הכי שבת עדיף מינייה, שהרי לכך סמכו ענין לו לומר

שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, נמצא שבת עדיף מצריאת שמים וארץ וממקדש ה'. והנה פיקוח נפש דוחה שבת, אם כן נפש אחד מיישראל עדיף מן הכל, והטעם כי ישראל דצקים צה' ממש, ועתידים שיקראו בשמו יתצרך ושיאמרו לפנייהם קדוש (צבא צמרא עה:), על כן אינה עדיפא מן הכל. וזה הרמז שמע ישראל ה' (דברים ו-ד), כי שמ"ע ר"ת ש"צת מ'קדש ע'ולם, ולמעלה מהם 'ישראל' ואין עליהם כי אם ה' יתצרך, והיינו שמע ישראל ה' ע"כ.

ולפי זה יש לנו ד' מדריגות, שכל אחד עולה צמעלה על חצירו. וכאשר נחשוב מלמטה למעלה, הראשונה היא צריאת שמים וארץ עם כל אשר עליה. השנית, קדושת המקדש שנתכוננו בשתי ידים. השלישית, קדושת השבת שאינה נדחה עבור ציני מקדש. הרביעית, קדושת נפש מיישראל שאין ערוך למעלתה, ועומדת בקדושה יתירה גם יותר מהשבת, שדוחין את השבת עבורו. ואם כן השבת מורה לנו גודל קדושת נפש מיישראל, ועד כמה חיצתן של ישראל לפני המקום, ויש לקיים ויגבה לבו בדרכי ה', בהתבוננו בגודל מעלת נפשו. ואם כן שפיר נאמר על השבת, 'ציני וצין בני ישראל אות הוא לעולם', כי השבת הוא אות על גודל הקשר שיש צין ה' וכנסת ישראל, שגם השבת המקודש

והנה חז"ל (יומא פה:) דרשו מכתוב זה, דפקוח נפש דוחה את השבת, דכתיב ושמרו בני ישראל את השבת, אמרה תורה חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה ע"כ. ובסיום הפרשה דרשו חז"ל (ציה טו.), דגשמה יתירה נותן הקב"ה להאדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה ממנו שנאמר שבת וינפש, כיון ששבת, וי אצדה נפש ע"ש.

ויש' לומר בזה עוד, דהנה בחתם סופר צפרשתנו (קלח:) כתב, דידוע שקדושת משכן היא קדושה כפלאה, והיה צריך צעשייתה חכמה ותבונה ודעת כמו בשמים וארץ כמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.). ועוד שהוא יותר חשוב, דאלו מעשה שמים וארץ ציד אחד כדכתיב (ישעיה מח-יג) אף ידי יסדה ארץ, ואלו מקדש ה' כוננו ידך (שמות טו-יז), בשתי ידים כצבול (כתובות ה.). ואפילו הכי שבת עדיף מינייה, שהרי לכך סמכו ענין לו לומר

לוחות העדות וגו' (לא-יח). וכתב בצעל הטורים, שני לוחות, כנגד חתן וכלה ע"כ. ומקורו במדרש תנחומא (עקב י) שני לוחות אבנים, כנגד חתן וכלה, כנגד שני שושבינין וכו'. אמר רבי חנינא לכת כתיב, שלא היו גדולים זה מזה וכו' ע"ש. ונראה הרמז צוה, על מאמרם (יבמות סג): השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ובלא תומה ע"ש. הרי לנו כי עליית האדם בתורתו הוא אחר שנושא אשה. ואמרו (יומא עג.) יראת ה' טהורה עומדת לעד (תהלים יט-י) זה המלמד תורה בטהרה, מאי היא, נושא אשה ואחר כך לומד תורה ע"ש. ולכן נרמז בשני לוחות הברית, נישואי חתן וכלה, ויתן אל משה ככלתו, כי בעת הנישואין זוכין להשגת התורה בטהרה.

ויש צוה גם רמז, על מה שאמר הכתוב (בראשית ז-כג) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו, ודבק באשתו והיו לבשר אחד, והיינו שהדביקות ביניהם יהיו כאלו הם צער אחד, ועל דרך שאמרו (וזה"ק ח"ג פא:) בר נש בלא איתתא פלג גופא. והיינו שאין הם כשני בני אדם אהובים שדריס בבית אחד, אלא הם מאוחדים כגוף אחד. וזהו דוגמת הלוחות, אם כי היו שני לוחות, מכל מקום היו מאוחדים כלות אחד, ואין אחד גדולה מחצירו. והחתן והכלה המה זריכין להיות דוגמת השני לוחות, מאוחדות כאחד.

יותר מהשמים ומהמקדש, נדחה עבור נפש מישראל. ולכן הנגינה הוא רביעי, להורות על הדי' מדריגות הללו, שישראל עולים על כל שאר הקדושות שבעולם, שזה נלמד מהשבת.

ולכן נרמז דבר זה כאן, שהתחיל ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, שפיקוח נפש דוחה שבת, ויש לחלל השבת על נפש אחת מישראל, גם על אחד מהפחותים, מזה יש אות' ביני ובין בני ישראל, על גדול הקשר שיש בין ישראל עם קונס. וסיים וציוס השביעי שבת 'וינפש', שהגם שקדושת שבת עומה מאד, מכל מקום חס התורה על וי נפש, שלא יתאבד עבור זה נפש מישראל, כי מעלת ישראל עולה במעלה יחירה על השבת.

והנה מרדכי חיזק ועודד תמיד את ישראל בגלותם, שיכירו וידעו גדול מעלתם בעיני ה', וכל פעולה שהם עושים למטה, מעורר רושם למעלה, ועל כן תיארוהו 'בן שמעי', ר"ת עולם מ'קדש ש'בת י'שראל, שקדושת ישראל עולה במעלה יחירה מהקודמים, וצוה היה 'בן יאיר' להאיר עיניהם של ישראל.

ול'שמורת חתן וכלה נוסף, שאמר הכתוב בפרשתנו, ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו צהר סיני, שני

בסעודת מלוה דמלכה למובת המתיבתא נחלת יעקב
מוצ"ש פי תשא תשע"א לפיק

מצין שאם העבודה קשה ומרובה על
איש אחד שיש לחלקו לכמה בני אדם.
והנה חז"ל (בבא קמא קט.) דרשו,
והודעת להם זה בית חיייהם, את
הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זה
ציקור חולים, ואת המעשה זה הדין,
אשר יעשון זה לפני משורת הדין
ע"כ. ויש להצין מה שיתרו מלמד את
משה מה הוא צריך להודיע לישראל,
שקודם שאמר לו פרשת ואתה תחזה,
הקדים לו מה שהוא צריך להודיע
לישראל.

אך הענין הוא, כי יתרו התבונן
שישראל יושבים במדבר, צלי
לאת פרנסה, אין מסחרים ציניהם,
אין כאן שוכר ומשכיר, אין כאן פועל
ואומן, המן יורד להם בכל יום,
יושבים צענני הכבוד, וצגדיהם גדלים
עמהם ציחד, והענגים שפין צכסותם
ומגהלים אותם (רש"י דברים ח-ג), ומה
הם הסכסוכים הרבים שיש ציניהם,
לעמוד על משה מן הזוקר ועד
הערב. הרי זאת אומרת שיש כאן
חסרון יסודי צמדותם והתנהגותם, כל
אחד עומד על דעתו, וכל דבר של
חצירו מפריע לו, ואין אחד מוותר
לחצירו, והוא מטעם שלא נתחנכו
כהוגן ולא למדו נימות, הם ישבו
צשיעבוד מצרים זה מאתים שנה,

והלוחות מעשה חלקים המה,
והמכתב מכתב חלקים
הוא, חרות על הלוחות (שמות לז-טו).
וחז"ל (אבות ו-ג) דרשו, אל תקרא
חרות אלא חירות, לפי שאין לך בן
חורין אלא זה שעוסק צתורה ע"כ.
יש להצין למה נרמז זה כאן דייקא,
צמה שהודיע לנו התורה שהצרות
היו חרותים וחוקים צתוך הלוחות.
וגם זה יש להצין, למה לא היו
נכתבים צדיו עליה, כמו שכותצין ספר
תורה על הקלף צדיו.

ובתחלה נקדים מה שמצינו ציתרו,
שראה איך העם עומדים
על משה מן הזוקר עד הערב, ויאמר
מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם
וגו', ויאמר משה לחותנו כי יצא אלי
העם לדרוש חלקים וגו', ושפטמי צין
איש וצין רעהו, והודעתי את חוקי
החלקים ואת תורותיו. ויאמר חותן
משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה
עושה, נבול צבול גם אתה גם העם
וגו'. היה אתה לעם וגו', והודעת
להם את הדרך ילכו צה, ואת המעשה
אשר יעשון, ואתה תחזה מכל העם
וגו' (שמות יח-יד). ועבור זה קראוהו
יתרו על שם שיתר פרשה אחת
צתורה ואתה תחזה (רש"י יח-א). ויש
להצין מהו החידוש צעתו, כל אחד

זהם, וכל אחד ידע למסור ולספר
הנהגה מופלאה שראה אלל רבו, וזאת
השאיר רושם עז על כל ימי חייהם.
ובכל הזרות שעברו על ראשם בשנות
המלחמה, לא זו מיראתם, והעמידו
מחדש את הכלל ישראל על דרך
ישראל סבה.

וזדו הענין שניתנה התורה חרות על
הלוחות, כי כתב הנכתב בדיו
על הקלף, האותיות והקלף הם שני
דברים נפרדים, אבל דבר הנחקק
באבן, האותיות והלוחות הם דבר אחד
שאין להפרידם. וכמו כן התורה שאדם
לומד צריך להפך את האדם שיהיה
הוא ותורתו אחד, ובכל פעולה
ממעשיו יהא ניכר קדושת התורה,
שהיא כל גופו כולו תורה, עד שאי
אפשר לו להתפרד ממנו, ואל תקרא
חרות אלא חירות, רק כאשר הוא בן
חורין מחומר תאות גופו ומינרו
השולט עליו, ולבו ברשותו כבן חורין,
אז מתעצם בתורתו, והוא חרות על
הלוחות.

*

ובפרשיות אלו שאנו עוסקים
בעשיית המשכן וכליו,
מנינו בהארון שזוהי ה', בטבעות
הארון יהיו הצדים לא יסורו ממנו
(כה-טו). והענין מבואר במפרשים (עיין
באלשיך הק') כי הארון רומז להתלמיד

עבודת הפרך מהצוקר ועד הערב,
וזוהי התוצאות מצני אדם שאין לומדים
ואין מתחנכים כראוי.

על כן אמר לנשיה, כי ראשית כל
קודם שממנה להם עוד דיינים
נוספים לשפוט אותם, יש לו ללמדם
מתחלה נימוק ומדות טובות, והודעת
להם זה צית חייהם, איך צריכין להיות
בצית, את הדרך זו גמילות חסדים,
גם אם לא מגיע לחזירו יש לגמול
עמו חסד, ואת המעשה אשר יעשון,
יש לוותר ולעשות לפני משורת הדין,
ואחר שילמדו עצמם כל זאת, ואתה
תחזה מכל העם אנשי חיל וגו',
ושפטו את העם וגו', כי צעוד שלא
ירגילו עצמם למדות טובות, אז אין
שיעור להשופטים שיצטרכו להעמיד
לפניהם.

וזוהי מוסר השכל על סדר החינוך
שחסר אללנו, שמשימים הדגוש
בהשיצות על עומק הלימוד ותו לא.
והמרצני תורה אינם סמל ודוגמא
לתלמידיהם בשאר הענינים, הן בעבודת
התפלה, והן באופן אכילתם, או
בטוהר דיבורם, ובמדות טובות
בהנהגתם, אשר זהו עיקר האדם.
וכמו שידענו מאבותינו, שכאשר דיברו
מאבותיהם, לא ידעו לזכור החידושים
ששמעו בעת השיעור, אלא עמד לפני
פניהם הליור של רצם, קדושת
מהותם, היראת שמים שהיה צוער

הוא רק מקדושת הארון שהם מחזיקים. ואמרו חז"ל (סוטה לה.) שכאשר עזרו ישראל את הירדן בכניסתם לארץ ישראל, כיון שעלה אחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומם שנאמר (יהושע ד-יח) ויהי בעלות הכהנים וגו', נמלא ארון ונושאו הכהנים מנד אחד, וישראל מנד אחד, נשא ארון את נושאו ועבר ע"ש. הרי לנו כי הארון לא הוגרבו להצדים לשאת אותה, כי ארון נושאו נשא הוא עצמו לא כל שכן, אלא כדי שהכהנים הנושאים את הצדים יהיו מנושאים עם הארון. והאוחזים את הצדים, הוא לא כדי לישא את הארון, אלא שהם יהיו מנושאים יחד עם הארון, כאשר הארון ישא את עצמו. וזהו צרכת ה' להמחזיקי תורה, שכאשר המה תמיד עם הארון יחד, ולא יסורו ממנו, כאשר יגיע ההשפעה מלמעלה להארון, גם הם יזכו בו, כי עץ חיים היא למחזיקים זה ותומכיה מאושר.

חכמים, אשר עליהם זר זהב כתר תורה, והכרוזים שעליהם, המה התלמידים, נורת רציה (חגיגה יג.), אשר פניהם איש אל אחיו, ואל הכפורת יהיו פני הכרוזים. והם זקוקים לתומכים שיוכלו להתקיים על ידם, כשם שהארון היה זקוק לצדים לשאת אותו זהם, ולפיכך אמרה תורה, כי הם חייבים להיות תדיר קבועים בטבעות הארון, שהמחזיקי תורה אסור להם להרפות מהחזקתם ולהסירה דעתם אף לרגע מלימוד התורה, כי בלעדי תמיכתם אינם יכולים להתקיים.

אבל באמת מחזיקי התורה אינם נותנים להתורה, אלא הם מקבלים, שכל השפעת העולם הוא רק מכת התורה, והצדים אשר הם צתוך הארון, נראים הם כנושאים את הארון, אבל לאמיתו הם מקבלים משם את שפעם ופרנסתם. וכל מה שיש להם

מתוך דברי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בסעודת מלוח מלכה לטובת ישיבתנו הקי

מוצגשיק פי תשא הענלי"ט

(העתקה באידיש)

...אין וועל זאגן א ווארט וואס איך פיל אז עס איז נוגע צו אונזער מקום, נישט צו מנגה זיין א צווייטען מקום ח"ו, נאר מ'רעדט דאך יעצט בשבחו פון דעם מקום וואס מ'איז זיך צוזאמגעקומען.

כיוצ"ל מקדים זיין, אין פסוק שטייט ווען יתרו איז געקומען צו משה רבינו, און ער האט געזעהן וואו מען שטייט אויף משה רבינו מן הבקר עד הערב, פון צופרי ביז ביינאכט איז מען געשטאנען אויף אים, און משה רבינו איז פארנומען מיט אלע סכסוכים וואס עס איז דא אין כלל ישראל. האט ער אים געפרעגט וואס גייט דא פאר, אז דו ביסט א גאנצן טאג פארנומען מיט אידן, האט ער אים געענפערט אז עס מאכט זיך דין ודברים צווישן איינעם און צווייטען קומט מען צו מיר, און איך דארף משפטין צווישן זיי. האט אים יתרו געזאגט נבול תבול, מ'קען נישט אזוי ווייטער אנגיין, און ער האט אים געגעבן א עצה, אז ער זאל אויפשטעלן אונטער זיך קלענערע און נאך קלענערע, שרי עשרות און שרי מאות און שרי אלפים, און זיי וועלן משפטין אלע קלענערע זאכן, וכל הדבר הגדול וועט מען ברענגען צו משה.

און מען רעכנט פאר א געוואלדיגע חשיבות וואס יתרו האט געגעבן אזא עצה, ער האט מוסיף געווען א פרשה בתורה. איך מיינ אז בעל הבית'יש ווי מ'טראכט, ליגט גארנישט אזא געוואלדיגע חכמה אין דעם וואס יתרו האט געזאגט, יעדעס יונגעלע וועט אויך פארשטיין, ווען מ'זעהט א מענטש קומט נישט אן מיט די ארבעט, וועט מען אים זאגן אז דו קענסט נישט אליינס טוהן די ארבעט, זאלסטו צו נעמען הילף דערצו, וואס דאס האט ער דאך געזאגט פאר משה רבינו אז ער זאל נעמען הילף צו זיין ארבעט, איז וואס איז געווען די חידוש, אז ער האט מוסיף געווען פרשה אחת בתורה, און מ'האט געגעבן אזא כבוד פאר יתרו.

קען אפשר זיין אז עס ליגט עפעס אנדערש אין די ווערטער וואס יתרו האט אים געזאגט, יתרו האט געזאגט בתוך הדברים בשעת ער האט אים געגעבן די עצה, (שמות יח, כ) והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, זאלסטו זיי מודיע זיין דעם וועג ווי זיי זאלן גיין, און די מעשה וואס זיי זאלן טוהן. און די גמי (כ"ט) (ד) דרשני'ט אז עס ליגט אסאך ענינים וואס ער האט אריינגעלייגט אין די קורצע ווערטער, ער האט אים געזאגט והודעת להם זה בית חייהם, זאלסטו זעהן מודיע צו זיין פאר זיי וויאזוי מען דארף צו פירן א שטוב, וויאזוי א שטוב דארף לעבן, את הדרך ילכו בה, מ'דארף עוסק זיין אין ביקור חולים, און מ'דארף עוסק זיין אין קבורת מתים,

ואת המעשה אשר יעשו, מ'דארף טוהן לפנים משורת הדין, דאס זאלסטו זיי מודיע זיין. וואס דאס קומט לכאורה אינגאנצען נישט אריין אין דעם דין ודברים פון וואס מען רעדט דא יעצט, אויסלערנען משה רבינו וואס ער האט צו טוהן פאר אידן, וואס ער דארף זיי מודיע זיין.

נאר קען זיין עס ליגט דערין א כוונה, יתרו האט געזעהן אז עס איז דא אזויפיל פראבלעמען ביי אידן, מען שטייט אויף משה רבינו פון צופרי ביז ביינאכט מיט סכסוכים ראובן מיט שמעון האבן צומוהן, און אגאנצען טאג ווערט מען נישט פארטיג, טאג נאך טאג דארף משה רבינו זיי משפט'ן. מען האט נישט געפירט אזעלכע גרויסע ביזנעסער אין מדבר, עס איז נישט דא דארט גארנישט, א מדבר שממה, מן איז געפאלן, פרנסה האט געהאט יעדער איינער פון די מן וואס מ'האט געגעסן, און פונדעסוועגן האט זיך געטוהן ביי משה רבינו פון אינדערפרי ביז ביינאכט מיט סכסוכים. האט יתרו געזאגט פאר משה רבינו דא פעלט עפעס פון דעם פונדאמענט פון כלל ישראל, אז מען קען האבן אין א מדבר אזויפיל סכסוכים איינער מיטן צווייטען, פעלט עפעס מיטן חינוך פון די מענטשען. און עס איז נישט קיין חידוש, עס איז געווען צו נאנט נאך קבלת התורה, צו פאר קבלת התורה, מען קומט ארויס פון מצרים, א פלאץ ווי מען איז געווען פארשקלאפט פון צופרי ביז ביינאכט, מען האט נישט געהאט קיין רבי'ס, מען האט נישט געהאט ווי זיך צו לערנען, מען האט נישט אויסגעלערנט קיינעם קיין מדות טובות, מען האט נישט אויסגעלערנט וויאזוי מען דארף זיך צו פירן, האט זיך געמאכט אין יעדע זאך סכסוכים.

האט יתרו געזאגט פאר משה רבינו מען דארף קודם זיי אויסלערנען מדות טובות, מען דארף זיי אויסלערנען וויאזוי א שטוב דארף צו זיין, אז מען דארף גומל חסד זיין איינער מיטן צווייטען, מ'דארף זיך פירן לפנים משורת הדין, נאכדעם וואס דו וועסט זיי אויסלערנען וויאזוי מען דארף זיך צו פירן, וועט די שורה אסאך קלענער ווערן, דעמאלס וועט מען קענען צוטיילן אז קליינע זאכן זאל מען ברענגען צו די דינים, און די גרויסע זאכן זאל מען ברענגן צו משה. ווילאנג דו וועסט זיי נישט אויסלערנען דעם והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, אז מען דארף קענען מוותר זיין, און מען דארף טוהן לפנים משורת הדין, מען דארף גומל חסד זיין איינער מיטן צווייטען, וועט זיך טוהן ביי אידן שמענדיג סכסוכים איינער מיטן צווייטען. אויב דו וועסט אבער קודם מיט זיי לערנען את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, דו וועסט זיי אויסלערנען אז מען דארף טוהן חסד און מ'דארף מוותר זיין איינער פארן אנדערן, אפילו ווען שורת הדין קומט זיך עס פאר דיר, זאלסטו טוהן לפנים משורת הדין, נאכדעם וועסטו קענען ארויסשמעלן דינים וואס זאלן זיי משפט'ן.

און דאס איז שוין געווען א חידוש וואס ער האט מחדש געווען פאר משה רבינו, פאר די פרשה וואס ער האט מוסיף געווען, האט מען געגעבן פאר יתרו א חשיבות, נישט

אויף די חכמה וואס ער האט געזאגט אז מיזאל שטעלן נאך דיינים, צו דעם דארף מען נישט קיין גרויסע חכמה, נאר אז יתרו האט משיג געווען, ער האט זיך צוגעקוקט וויאזוי דער כלל ישראל איז, און ער האט באמערקט וויאזוי עס פעלט דער פונדאמענט פון זייער לימוד, דאס איז געווען די חכמה וואס איז געלעגן אין די פרשה פון יתרו וואס ער האט צוגעגעבן פאר משה רבינו.

אין א געוויסן זין איז דאס נוגע פאר אונז אויך, ב"ה מען איז מחנך, ישיבות וואס מילערנט מיט בחורים, מען איז מחנך אין תלמוד תורות, אין מיידל שולעס, מיטוהט היינט זייער אסאך פאר הינוך פון קינדער, וואס מען האט אמאל נישט געטוהן, אבער עס פעלט נאך אלס. עס קומט נישט ארויס קיין פירות, וואס מען זאל זעהן מדות טובות, וואס מען זאל מוותר זיין איינער פארן צווייטען. מיטשעלט אויף שטובער, מען האט חתונה, וויפיל פראבלעמען איז דא אין די שטובער, מידארף נישט אלעס ארויסברענגען, עס פעלט אינעם פונדאמענט פון מחנך זיין בחורים צו מדות טובות, עס פעלט פון הינוך מוותר צו זיין איינער פארן צווייטען. מען פארלייגט זיך היינט זייער שטארק אויפן לימוד התורה, לערנען, די שיעור זאל זיין א טיפער שיעור, און א גוטער שיעור, און דאס איז די גאנצע וואס די ישיבה פרובירט צו פארקויפען פאר דעם בחור. אבער אויסשטעלן דעם בחור צו זיין א מענטש, צו זיין א בעל מדות טובות, וויסן וויאזוי מען דארף צו דאווענען, וויסן וויאזוי מען דארף זיך אומגיין איינער מיטן צווייטען, זייער ווייניג ישיבות איז דא וואס לייגן דאס אריין אין די בחורים.

עס האט מיר פארציילט א טאמע, קען זיין ער זיצט דא צווישן די מסובים, האט ער מיר געזאגט אזוי, איך האב געשיקט מיין זוהן לערנען אין א ישיבה, און עס הייסט דארט א גוטע ישיבה, מען לערנט פלייסיג, טיפע שיעורים. כ"האב אבער געזאגט פאר מיין בחור, איך שיק דיך לערנען אין די ישיבה, אבער איך בעט דיך אז פון דיין ראש ישיבה זאלסטו זיך נישט אפּלערנען נאר דעם שיעור, אנדערע זאכן זאלסטו זיך נישט לערנען ביי אים, נישט וויאזוי ער עסט, נישט וויאזוי ער רעדט, נישט וויאזוי ער דאוונט, דאס זאלסטו זיך נישט לערנען ביי אים, זאלסטו זיך ביי אים אפּלערנען נאר דעם שיעור.

איך האב אים גארנישט געזאגט, ער האט מיר נישט געפרעגט קיין עצה צו ער זאל אים שיקן אהין צו נישט, ער האט מיר נאר פארציילט די מעשה, און איך האב געקוקט, דו ווייסט מעיקרא אז דו שיקסט דיין זוהן לערנען אויף א פלאץ, ווי דו זאגסט אים אז פונעם ראש ישיבה זאל ער זיך נישט אפּלערנען נאר דעם שיעור, עפעס אנדערש זאל ער נישט לערנען ביי אים, נו וואו וועט ער לערנען די איבעריגע זאכן, וואו וועט ער זיך אויסלערנען צו דאווענען, ווי וועט ער זיך אויסלערנען אז מען דארף האבן מדות טובות, וואו וועט ער הערן מוסר, וויסן וויאזוי מידארף זיך פירן. נישט נאר ער וועט נישט

הערן, יעדער משפיע איז דא א חלק וואס מען איז משפיע דירעקט, און א חלק איז א אומדירעקטע השפעה, און אז דו זאגסט מעיקרא אז דו קוקסט נישט נאר אויפן לערנען, און די איבריגע זאכן האט ער זיך נישט דארט וואס צו לערנען, וואספארא פירות קען שוין נאכדעם פון דעם בחור אויסוואקסן.

לאמיר גיין צוריק מיט א דור פריער, וואס אונזערע עלטערן, אונזערע זיידעס, זענען דאך געווען תלמידים פון די 'אונגארישע ישיבות' וויאזוי מען האט עס גערופען, מען האט נישט געהערט פון זיי, אז זיי זאלן רימען אז זיי זענען געווען אין ישיבה, און זיי געדענקען דעם טיפן קצות וואס דער רבי האט אויסגערעדט, און וויאזוי ער האט עס מסביר געווען, און די חילוקים וואס עס איז דא דערין, מען האט כמעט נישט גערעדט דערפון, אבער וואס איז זיי יא געבליבן וואס מיט דעם האבן זיי אויפגעשטעלט שטובער לשם ולתפארת, האט מען אליין גערעדט פונעם דאווענען וויאזוי דער רבי האט געדאוונט, וואספארא רושם עס האט געמאכט זיין מוסר וואס ער האט פארגעלערנט, וויאזוי עס איז געווען די הנהגה פונעם רבין, וויאזוי ער האט זיך געפירט, וויאזוי א שבת האט אויסגעקוקט ביי אים, וויאזוי א יום טוב איז געווען, דאס האט איבערגעלאזט דעם דגוש אויף דעם תלמיד, אין מיט דעם איז ער שפעטער ווייטער געוואקסען.

דער שיעור איז אויך געווען, אוודאי דארף מען דאך לערנען, אבער נישט דאס איז געווען אויף וואס מען האט געצילט, מען האט געוואוסט אז מען זיצט און מילערנט וועט מען אנקומען, א טאג פריער צו א טאג שפעטער, ווער עס זיצט און לערנט קומט נאך אן צו וואס מען דארף אנקומען, מען האט געלייגט א געוואלדיגער דגוש אויף דעם, עס זאל זיין א פלאץ ווי אויסער דעם לערנען זאל ער קענען קונה זיין אלעס וואס א איד דארף צו האבן. דער והודעת להם את הדרך ילכו בה, מען זאל מודיע זיין און אויסלערנען א קינד, זו בית חייהם, וויאזוי מען דארף צו פירן א שטוב שפעטער, מען זאל טוהן חסד איינער מיטן צווייטען, את הדרך ילכו בה זו ביקור חולים, ואת המעשה אשר יעשו, טוהן לפני משורת הדין, דאס איז געווען דער דגוש וואס מען האט געלערנט.

און דער חלק איז דא ב"ה ביי אונז אין די מתיבתא, רבי יעקב טובי זאל זיין געזונט, מקצת שבחו של אדם בפניו, עס איז נישט נאר דער לימוד התורה אליינס וואס מילערנט, עס איז דער דאווענען, עס איז די מדות טובות פון זיך אליין, עס איז די מוסר וואס מילייגט אריין אין די בחורים, אויסער דעם לימוד התורה, זאל מען זיך אויסמענטשילען און זיין א 'איד', אזוי ווי א איד דארף צו זיין. ווען מען לעבט אין אזעלכע שווערע זמנים ווי היינט, וואס עס איז א געוואלדיגער רחמנות אויף די היינטיגע יונגווארג וואס זיי דארפן אדורכצוגיין אין זייער לעבן, און וואס זיי וועלן נאך דארפן אדורכצוגיין שפעטער, אז עס איז נישטא דער פונדאמענט, די יסודות

וואס מען לייגט אריין, אנגעזאפט מיט אסאך יראת ה' וואס מ'דארף האבן אין די יונגע יאהרן, מדות טובות, מיזאל זיך נישט קריגען אויף יעדע זאך, מען דארף נישט אלעס אויספירן עס זאל זיין אזוי ווי ער וויל, מאמער דאס פעלט, דעמאלס פעלט דער גאנצער מהות פון א איד שפעטער, און דאס איז די נקודה וואס איך פיל ארויסצוברענגען, וואס עס איז דא ב"ה ביי אונז אין די מתיבתא, אז אויסער דעם חלק פון לימוד התורה וואס מען לערנט פלייסג, און מען לייגט אריין וויפיל מ'קען אריינלייגן אין א בחור ער זאל אנקומען, ווערט געלייגט א געוואלדיגער דגוש אויף די עצם הנהגה אליין וויאזוי מען זאל זיך פירן שפעטער, וואס עס איז א געוואלדיגער זכות ווער עס טוט צוהעלפן דערצו, אז דאס מקום זאל קענען ווייטער בליען, און זאל קענען שטייגען...

ברכת מזל טוב

הרה"ג ר' בנימין ברייער שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו

בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' פריץ חיים בוימהאפט הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו

הרב ר' אליעזר פליישמאן שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו

בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' יודל בינער הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' יושע דוד פליישער הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' ניסן פראנצויז הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' יואל האבערפעלד הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בנו למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה

להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

718.387.5770

נתנדב ע"י ידידנו

מוה"ר ר' לוי יצחק לינדער גי"ו

לרגל תגלחת בנו

כמר שלמה יודא גי"ו